

הסכם עושים מאהבה

סרבנות הגט היא מהתופעות המכוערות והחשוכות בתחום דיני המשפחה בישראל. להתמודדות עם המצב הוצג לאחרונה "הסכם מאהבה" – הסכם קדם־נישואים שניסחו רבני ארגון צהר ופורום משפחה בלשכת עורכי הדין. מדובר בהסכם בעל גושפנקה הלכתית שנועד לפתור את הבעיה הקשה של מסורבי הגט ואת העגינות הנובעת ממנה.

רון דליהו

אינן יכולות לדור בכפיפה אחת עם הערכים המקוריים בלים בחברה ליברלית ודמוקרטית, הדוגלת בערכים של חירות ושוויון לכל.

משך שנים, עוד מראשית ימי המדינה, אנשי הלכה ומשפטנים יושבים על המדוכה ותוהים כיצד להתמודד עם עקירת התופעה של סרבנות הגט מן השורש.

רש. כבר בשנת 1967 קבע

בית המשפט העליון בע"א

164/67 **היועמ"ש נ' יחיא ו**

אורה (נדרה) אברהם פ"ד

כב(1) 29 כך:

השופט זילברג:

"... סוף דבר: אין בית-

משפט זה קובע הלכות בדיני

ישראל. יודע הוא כי זו היא

עטרה שאינה הולמתו. אבל

המצאאות הישראלית – על

מעלותיה, מגרעותיה, צרו-

בעת האחרונה נוסח הסכם קדם־נישואים – "הסכם מאהבה" – על ידי ארגון רבני צהר ופורום דיני משפחה בלשכת עורכי הדין. מדובר בהסכם בעל גושפנקה הלכתית האמור להתמודד ולספק פתרון אפקטיבי לבעיה הקשה של מסורבות ומסורבי הגט והעגינות שהיא פועל יוצא ממנה.

סרבנות הגט היא מהתור-

פעות המכוערות והחשוכות

בתחום דיני המשפחה ב-

ישראל. היא ראויה לכל גינוי

ויש להוקיעה מקרבנו, ויפה

שעה אחת קודם. פסקי דין,

מאמרים ופסקי הלכה עסקו

רבות בתופעה העגומה שמ-

שמעותה הלכה למעשה היא

שליטת חירותו של אדם,

פגיעה בכבודו ורמיסת זכויות

בסיסיות וראשוניות. כל אלה

עו"ד ד"ר רון דליהו
עוסק בדיני משפחה;
יו"ר (משותף) הפורום
הארצי לדיני משפחה
בלשכת עורכי הדין

כל הגורמים הנוגעים בדבר

חייבים להתגייס לטובת

המטרה הנעלה כדי למנוע

את הסיטואציה הקשה של

העגינות. לא בכוחנות ולא

בכפייה אלא מתוך הסכמה

מוקדמת, בעת שהצדדים רק

החלו את דרכם המשותפת

דרך הלכתית להתרת כבלי עיגון האשה, בכל מקרה בו המסיבות מחייבות במפגיע להפריד ביניהם".

הנשיא אגרנט:

"... מצטרף אני להשקפת מ"מ הנשיא, כי רצוי שיהיה קיים גם הסדר חוקי אחר, זולת הסנקציה החריפה שנקבעה בסעיף 6 לחוק שיפוט בתי-דין רב-ניים, לצורך שחרור האשה הישראלית משרירות לבו של הבעל לענין מתן הגט. חברי טרח ועשה מחקר מעמיק בסוגיה זו של המשפט העב"י, המשתקף בפסק-דינו, ועל סמך מחקר זה הציע שם פתרון הלכתי, שהוא ברוח הנ"ל. תקוותי היא שהצעתו תזכה אצל הרשויות הרבניות לתשומת הלב הראויה...".

תיה וסכנותיה גם יחד – ידועה לנו כמו לכבוד הרבנים המלומדים. נחלקו הדעות במדינה בנוגע לצורתו, הדתית או האזרחית, של טכס הנישואין, ולא אנו, כבית-משפט, נכריע בשאלה זו. אך זכור לנו כי אחד הנימוקים העיקריים של מחייבי הנישואין

האזרחיים הוא, כי נישואין דתיים – כפי שאלה טוענים – מסגירים את האשה לשירות לבו של הבעל בבואה לדרוש ממנו גירושין. זהו, אמנם, לא בדיוק כך, אבל משהו בגו יש, והמקרה של פנינו יוכיח! עגינות מסוג זה, ואולי עוד יותר אכזרית, צפויה לכל יהודיה ישראלית שבעלה עזב את הארץ ונעלם, או שמסרב לשלוח לה גט. מן ההכרח איפוא לטכס ולמצוא

ארגון צהר, שפועלו הולך ותופס תאוצה בשנים האחרונות בקרב דתיים וחילוניים כאחד, ביכר את היצירתיות ואת ההקרבה על פני השמרנות והחידלון והעדיף את היצירה ואת הפתרון לטובת הכלל על פני השלמה עם הקיים

השופט לנדוי:

"... אינני יכול להשלים עם המחשבה כי במדינתנו ייתכן הדבר שאשה חייבת לשבת במשך שנים בעגיונותיה, מפני שגורלה מסור למעשה לבעלה הסרבן, המונע ממנה את הגט המגיע לה לכל הדעות. יש צורך רב למצוא דרך, כדי שבעל אכזר כזה לא יהיה עוד הפוסק האחרון בעניינו, כך שבידו לשים לאל את פסיקת בית־הדין, אשר ציווה על מתן הגט. חברי הנכבד, מ"מ הנשיא, הראה ברוב בקיאותו, כיצד ניתן להשיג זאת בלי לחרוג משיטת ההלכה. אני מצטרף למשאלת חברי הנכבדים, שהדברים יישקלו בכובד ראש על־ידי כב' הרבנים, כדי שבדרך זו או אחרת תבואנה נשים במצבה של אומללה זו על תקנתן...".

בהמשך השמיעו בתי המשפט האזרחיים ואף בתי הדין את קולם בעניין וביקשו את מעורבותו של המחוקק; כך נכתב בבג"ץ

6751/04 סבג נ' בית־הדין הרבני הגדול לערעורים ואח', פ"ד נט(4) 817, 826:

"בית־הדין מסיים את פסק־דינו בקריאה לתקן את המצב המשפטי הקיים באופן שבית־הדין הרבני בישראל יוסמך לדון בתביעת גירושין כאשר עולה שאלה של עגינות: 'אנו חוזרים וקוראים לכנסת לא לעמוד מנגד, בעת

שזעקותיהן של עגונות ישראל מכל רחבי העולם היהודי עולה השמימה. מדינת ישראל היא מדינת היהודים. היא מדינתם של כל היהודים בכל רחבי העולם. גם של יהודים שעדיין אינם אזרחים או תושבים בישראל. כל עוד משפטי האומות אינם נותנים פתרון לתביעות גירושין על פי הדין היהודי, שעל פיו נישאו בארצות העמים, חייבת אוזנה של כנסת ישראל להיות כרויה לזעקותיהן של נשים עלובות ומסכנות אלו. חירותן של נשים אלו עשויה לבוא על פי דין שייפסק על ידי בית דין רבני בישראל. כל מי שכבוד האדם וחירותו לנגד עיניו – גם אם אינו שומר תורה ומצוות – חייב להיחלץ חושים לעזרה. אסור לה לכנסת ישראל לאטום אוזניה ולעצום עיניה מפני צרותיהן של אלו".

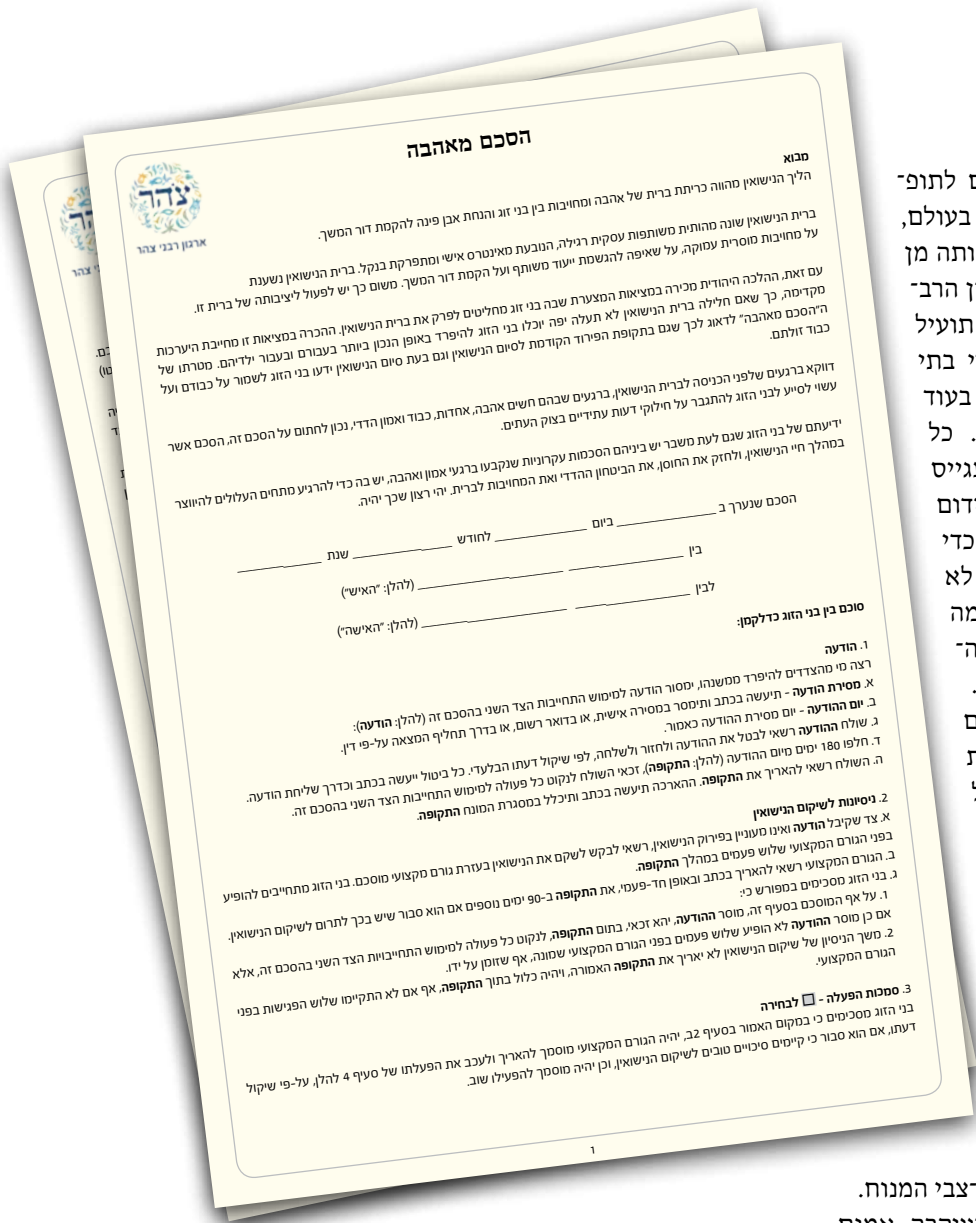
לצד ההיבט המשפטי בסוגיה זו יש כמובן גם המר-

כיב הכה משמעותי של ההלכה, שחשיבותו לא תסור לא בפז. ארגון רבני צהר והעומד בראשו הרב סתיו בחרו לעשות מעשה ולאפשר את כינונם של אותם מנגנונים הלכתיים שעסקו בהם פסק הדין האמור כמו גם פסקי דין אחרים, ואשר אמורים לספק פתרון לבעיה הקשה והסבוכה. ארגון צהר, שפועלו הולך ותופס תאוצה בשנים האחרונות בקרב דתיים וחילוניים כאחד ומהווה גשר נפלא לקירוב לבבות, ביכר את היצירתיות ואת ההקרבה על פני השמרנות והחידלון והעדיף את היצירה ואת הפתרון לטובת הכלל על פני השלמה עם הקיים, שמשמעותה חוסר אונים ומבוכה רבתי. זוהי הפעם הראשונה שארגון הלכתי כה גדול בפריסה ארצית נוקט עמדה של ממש בסוגיה הקשה והכואבת כל כך לציבור גדול של נשים וגברים, מתוך רצון להילחם בה ולצמצם אותה ככל האפשר.

דווקא מתוך ראיית ההיבט האנושי, המוסרי והחברתי של סוגיית סרבנות הגט בחר הפורום הארצי לדיני משפחה של לשכת עורכי הדין, שאני עומד בראשותו עם חברי עו"ד שלומי באשי, לשתף פעולה בנושא זה. הנושא הובא לדיון במסגרת הפורום, שאף הזמין את הרב סתיו לסקור את הסוגיה. ההליך

זוהי הפעם הראשונה שארגון הלכתי כה גדול בפריסה ארצית נוקט עמדה של ממש בסוגיה כל כך קשה וכואבת לציבור גדול של נשים וגברים, מתוך רצון להילחם בה ולצמצם אותה ככל האפשר

כולו זכה לתמיכה בקרב רוב חברי הפורום ועוררי הדים רבים. אני גאה בתמיכה של חברותיי וחבריי עורכי הדין בנושא. הם בחרו שלא לשבת על הגדר, שלא לראות את האינטרס הצר של עורכי הדין, כי אם את טובת הכלל. זאת בניגוד לדימוי השלילי שלמרבית הצער דבק בעורכי הדין העוסקים בתחום דיני המשפחה, המייחס להם תכונות מכוערות של תאוות בצע לשמה, חוסר ראייה של טובת לקוחותיהם וכיוצא באלה. עורכי דין לוחמניים ככל שיהיו אינם יכולים ואינם צריכים להסכין עם תופעת העגינות. כל אחד ואחת מאיתנו צריך לראות את עצמו כאילו מי מבני משפחתו – בנו או בתו – מצויים חלילה במצב איום ונורא שכזה, ולעשות כל שאלא ידו להילחם בתופעה הקשה והכואבת. לפיכך "קפצנו על העגלה" ונרתמנו למשימה.

לא נראה כי יש בן אנוש שיסכים לתופע
 עה מכוערת שכמעט אין לה אה ורע בעולם,
 ויש להילחם בה עד חורמה ולעקור אותה מן
 השורש. הכבדת הסנקציות שבתי הדין הרב-
 ניים יכולים להטיל על סרבני גט לא תועיל
 ללא נקיטת צעדים דרסטיים על ידי בתי
 הדין עצמם, שאז לא יהיה מדובר אלא בעוד
 תעתוע ובמקסם שווא פופוליסטי. כל
 הגורמים הנוגעים בדבר חייבים להתגייס
 לטובת מטרה נעלה זו ולפעול לקידום
 המעשה האמיתי, הנכון והמתבקש כדי
 למנוע סיטואציה קשה זו של עגינות. לא
 בכוחנות ולא בכפייה אלא מתוך הסכמה
 מוקדמת, "הסכם מאהבה" – בעת שה-
 צדדים רק החלו את דרכם המשותפת.
 כאן המקום להזכיר ולהוקיר תודה גם
 לארגונים נוספים שחרתו על דגלם את
 המאבק בתופעת סרבנות הגט, ובכלל
 זה ארגונים שונים של נשים שהע-
 לו את התופעה המכוערת על סדר
 היום ולתודעה הציבורית, לרבות
 מרכז רקמן באוניברסיטת בראיילן,
 "מבוי סתום", ארגון "יד לאישה",
 ארגון "קולך", ויצ"ו, נעמ"ת ואח-
 רים (העובדה שלא ציינתי ארגונים
 אחרים אין בה כדי לפגוע בחשי-
 בותם). יש לציין כי נעשו ניסיונות
 קודמים לקידום הסכם טרום-ני-

שואים, ביניהם ע"י פרופ' אריאל רוזן-צבי המנוח.
 סרבנות הגט היא בעיה מגדרית בעיקרה. אמנם
 הנפגעים מהתופעה הם נשים וגברים כאחד, אבל
 עיקר המצוקה כידוע באה לידי ביטוי בקרב נשים,
 שעל פי ההלכה אינן יכולות להינשא, ללדת ילדים
 ולהמשיך בחייהן ככל הנשים האחרות.
 התחלנו בתהליך לא פשוט שהמבחן האמיתי שלו
 מתקיים יום-יום בבתי הדין הרבניים. אנו מקווים
 כי כעת, לאחר הבחירות ולאחר הרכבת הממשלה,
 תזכה היוזמה והמטרה המקודשת והחשובה לאהדה
 ולסימפטיה גם בקרב שר המשפטים ושר הדתות
 הנכנסים, דבר שיאיץ את התהליך ויקדם דיונים
 בבתי הדין הרבניים ופסקי הלכה נוספים.
 בשנים האחרונות אנו עדים למגמה של חתימה

על הסכמי ממון לפני הנישואים ואף במהלכם, ושני
 ההסכמים למעשה ישלימו זה את זה. בעקבות השקת
 "הסכם מאהבה" יערוך הפורום לדיני משפחה רשי-
 מה מסודרת של עורכי דין שירצו להשתתף במיזם
 החשוב ולערוך הסכמי טרום-נישואים ברוח הדברים
 שנאמרו לעיל. כמו כן, על בסיס ההסכם האמור, זו-
 גות שירצו בכך יוכלו להרחיב את היריעה ולהוסיף
 להסכם תניות ממוניות ורכושיות ולהפכו להסכם
 ממון טרום-נישואים. המחיר הבסיסי שלשכת עורכי
 הדין תמליץ לגבות בגין עריכת הסכם שכזה אמור
 להיות שווה לכל נפש – 3,000 שקל + מע"מ. ☞

**המאמר מבוסס על נאום
 שנישא בכנס מיוחד להשקת
 הסכם הקדם-נישואים
 שנערך בבית ציוני אמריקה**